

УДК 332:338(477.81)

І. Тимошенко

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ПРІОРИТЕТ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Висвітлено практичні аспекти реалізації заходів щодо інноваційно-інвестиційного розвитку регіону через механізм діючих обласних програм науково-технічного, інноваційного та інвестиційного розвитку та роботу відповідних місцевих координаційних рад розвитку. Продемонстровано на практиці ефективність моделі прийняття управлінських рішень у інноваційно-інвестиційній сфері за допомогою спільних зусиль органів влади, науковців та підприємницьких структур, орієнтованих на інтенсифікацію використання місцевого економічного потенціалу.

Ключові слова: стратегія, інноваційно-інвестиційний розвиток, інноваційний проєкт, кластер, координаційна рада, програма регіонального розвитку.

Вкрай актуальним завданням органів місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування є створення на регіональному рівні ефективних господарських об'єднань (регіональних і міжрегіональних кластерів, індустріальних парків тощо), орієнтованих на інтенсифікацію використання місцевого економічного потенціалу.

Нова якість регіонального розвитку включає низку пріоритетних напрямів, які, зокрема, мають практичне втілення при складанні регіональних стратегій розвитку до 2015 р. Головним пріоритетом у рамках Стратегії стає модернізація виробничого потенціалу та стимулювання ділової активності, що передбачає забезпечення необхідних умов для формування сприятливого інвестиційного середовища, а також сприяння залученню фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проєктів.

Питання полягає у спільному відпрацюванні органами місцевої виконавчої влади, об'єднаннями громадян та підприємцями завдання щодо виявлення та стимулювання “точок зростання”, залучення до цього процесу наявних матеріальних, трудових ресурсів, створення ефективних господарських об'єднань, орієнтованих на інтенсифікацію використання регіонального економічного потенціалу.

Над цією тематикою працювали такі зарубіжні науковці, як І. Ансофф, П. Браун, Е. Вайнінг, Б. Санто та інші [1, 2]. Їхні праці присвячені розгляду різних аспектів стратегічного планування, методології їх провадження та інноваційно-інвестиційної складової розвитку економіки.

Серед вітчизняних науковців – роботи в сфері стратегічного планування та інноваційного розвитку О. Берданова, В. Вакуленка, О. Лапко, В. Ребкало та інші [3, 4]. На даний час ці питання потребують подальших досліджень із врахуванням практичних підходів щодо його застосування на регіональному рівні.

Мета статті – висвітлення ролі обласних програм розвитку для створення сприятливих умов для активізації в області інноваційно-інвестиційної діяльності, удосконалення інфраструктури та системи координації інноваційно-інвестиційної діяльності, а також сприяння підприємствам області у впровадженні інноваційних технологій, реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

Відповідно до мети, передбачено вирішити такі завдання:

- дослідити наявні інструменти щодо практичного впровадження інноваційно-інвестиційних програм регіонального розвитку;
- обґрунтувати напрямки співпраці органів місцевої виконавчої влади, об'єднаних громадян та підприємницьких структур щодо пошуку шляхів інтенсифікації використання місцевого економічного потенціалу.

На прикладі Рівненської області інструментом практичної реалізації заходів щодо інноваційно-інвестиційного розвитку є дві обласні програми: “Програма науково-технічного та інноваційного розвитку Рівненської області на 2011 – 2013 роки” та “Програма інвестиційного розвитку Рівненської області на 2010 – 2012 роки” [5, 6]. Узагальнена мета зазначених програм – створення сприятливих умов для активізації в області інноваційно-інвестиційної діяльності, надання організаційної, інформаційно-консультативної та фінансової підтримки суб'єктам підприємницької діяльності, задіяним у цьому процесі, удосконалення інфраструктури та системи координації інноваційно-інвестиційної діяльності, а також сприяння підприємствам області у впровадженні сучасних екологічно чистих, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

На регіональному рівні координацію інноваційно-інвестиційної діяльності забезпечують: головне управління економіки та інвестиційної політики, управління освіти і науки, головне управління промисловості та розвитку інфраструктури облдержадміністрації, державна бюджетна установа “Рівненський регіональний центр з інвестицій та розвитку”, Рівненське регіональне відділення Державної фінансово-кредитної установи, “Рівненська агенція з супроводу та обслуговування інвесторів “ІнвестІнРівне”.

За участі цих установ, науковців та зовнішніх експертів від Європейського Союзу (далі – ЄС) у Рівненській області було проведено поглиблене галузеве дослідження регіональної економіки на предмет визначення потенційних “точок зростання”, які могли б зацікавити потенційного інвестора. Узагальнені результати дослідження наведено на рис. 1.

Як бачимо, найбільш економічно-виправданими для інвестора на прикладі Рівненської області виявилися перші п'ять сфер інвестування (пріоритет А).

Створення нових промислових підприємств у вищезначених галузях або їх модернізація передбачає проходження низки етапів, що складаються із відведення земельної ділянки, отримання численних дозволів та погоджень контролюючих органів, прийняття окремих рішень органами місцевого самоврядування. Тому практична реалізація будь-якого регіонального інноваційно-інвестиційного проекту потребує чіткої координації усіх причетних обласних організацій та установ при прийнятті цілого комплексу управлінських рішень.

Так, у рамках реалізації програми науково-технічного та інноваційного розвитку в області створено філію технопарку “Машинобудівні технології Полісся”, за ініціативи облдержадміністрації, Рівненської міської ради та Рівненської Торгово-промислової палати було утворено неприбуткову установу Рівненську агенцію із залучення інвестицій та обслуговування інвесторів “ІнвестІнРівне”. Утворено регіональний агропромисловий інноваційний кластер “Агроінновації” з метою об'єднання зусиль провідних підприємств, установ та організацій області агропромислового комплексу при розробці та впровадженні інноваційних проектів. Необхідність утворення і

функціонування цих елементів інфраструктури виникла у зв'язку із потребою практичного супроводу пріоритетних для регіону інноваційно-інвестиційних проєктів з боку установ, організацій, які є більш гнучкими у порівнянні із діючими владними управлінськими структурами на місцевому рівні. Особливістю функціонування цих установ стало фактично автономне формування ними своїх бюджетів за рахунок власної господарської діяльності.

Наявність перспективних галузей для інноваційно-інвестиційного розвитку

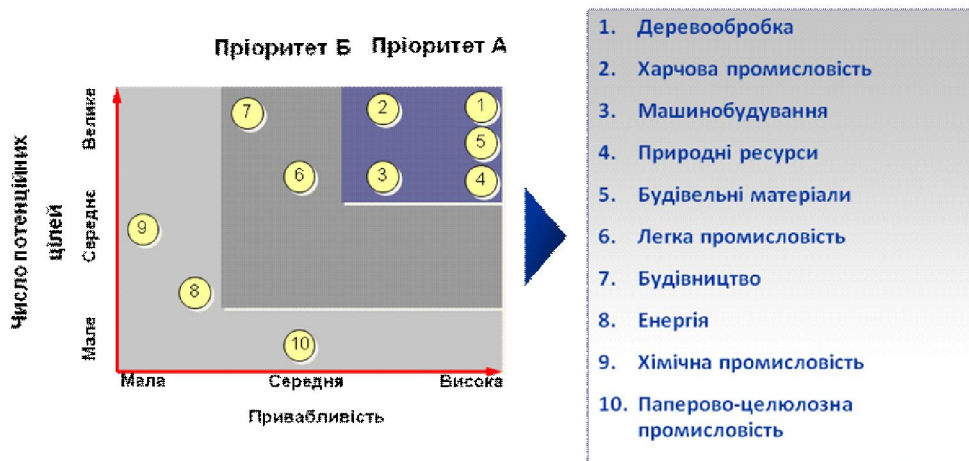

Рис. 1. Перспективні галузі області для інноваційно-інвестиційного розвитку

Ключовим показником ефективності дії регіональної програми науково-технічного та інноваційного розвитку є кількість інноваційно активних промислових підприємств, що за період із 2005 р. до 2010 р. зростає з 4 до 10,4%. Загальний обсяг залучених прямих іноземних інвестицій за період 2007 – 2011 рр. зріс більш як у 2,5 рази з 112,6 млн дол. США станом на 01.01.2007 р. до майже 300 млн дол. США станом на 01.01.2012 р. [7].

Іншими базовими індикаторами для оцінки інноваційного розвитку на регіональному рівні є загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості, розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості та обсяг реалізованої інноваційної продукції. Доцільно зауважити, що обстеженню за статистичними формами підлягають лише промислові підприємства, без врахування підприємств та організацій інших видів економічної діяльності.

На нашу думку, така методика дає не зовсім коректне уявлення про інноваційні процеси загалом. З одного боку, тому що промислові підприємства становлять лише 11% від усіх суб'єктів ЄДРПОУ в області, а у самій структурі валової доданої вартості регіону промислове виробництво десять останніх років поспіль суттєво поступається сфері торгівлі і послугам (2009 р. промисловість – 24,1%, сільське господарство – 16,2%, торгівля і послуги – понад 50%). З іншого боку, існуюча система показників фактично не дає можливості отримати якісну оцінку сучасних маркетингових та організаційних

інновацій у таких галузях, як будівництво, діяльність готелів та ресторанів, транспорту та зв'язку, фінансовій та житлово-комунальній сферах.

Вирішення цієї проблеми потребуватиме розробки нових звітних форм для малого бізнесу, що не завжди однозначно схвалюється підприємницьким середовищем та може надто забюрократизувати процес підготовки статистичної звітності за відсутності відповідного методичного супроводу. Проте існує можливість скористатися європейською практикою проведення так званих кон'юнктурних обстежень або обстежень ділової активності.

Система індикаторів інноваційно-інвестиційного розвитку, хоча і недосконала, все ж дає можливість виявити тенденції останніх декількох років та скласти загальну картину про ситуацію у цій важливій сфері регіонального економічного розвитку. За період реалізації програми науково-технічного та інноваційного розвитку Рівненської області на 2008 – 2010 рр. на Рівненщині започатковано та реалізовано ряд інноваційно-інвестиційних проєктів: розпочато виробництво компактних люмінесцентних ламп на ТзОВ “Газотрон-Люкс” (м. Рівне); проведено повну реконструкцію основного виробництва ВАТ “Дубномолоко”; за рахунок іноземних інвестицій введено в експлуатацію нову фабрику з пошиття одягу медичного призначення ТзОВ “ФАПОМЕД УКРАЇНА” з сучасним устаткуванням; на ВАТ “Рівненська фабрика нетканих матеріалів” реалізовано інноваційний проєкт за підтримки обласної програми та введено в дію лінію з виробництва термоскріпленого нетканого полотна.

Водночас частка інноваційних підприємств у структурі регіональної економіки не співставна із загальноприйнятими європейськими орієнтирами [8]. Зокрема на рис. 2. продемонстровано загальну кількість інноваційно-активних промислових підприємств Рівненської області за даними 2010 р. (10,4%) та їхній галузевий зріз. Для порівняння: якщо по Україні цей індикатор впродовж останніх п'яти років не виходив за межі 14,2% (максимум у 2007 р.), то середній показник частки інноваційно активних підприємств у ЄС становить майже 40% [9].

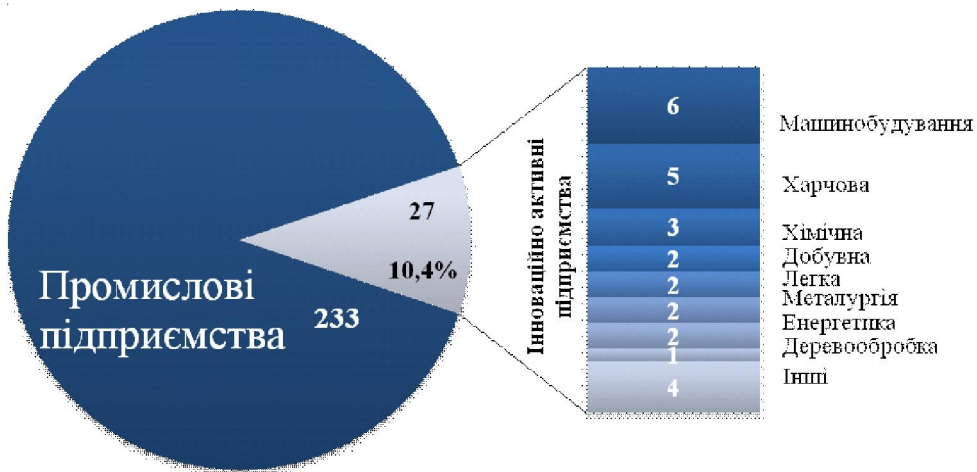

Рис. 2. Частка інноваційних підприємств у структурі регіональної економіки

З метою подальшого наближення рівня регіонального розвитку до європейських стандартів у інноваційно-інвестиційній сфері доречним є скористатися відповідним зарубіжним досвідом поряд із вже реалізованими напрацюваннями на місцевому рівні. Зокрема, на нашу думку, заслуговує на увагу європейський підхід до вирішення питання активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств з урахуванням регіональної специфіки, що базуються на трьох першочергових діях [10]:

- об'єднання (кластеризація) місцевих учасників інноваційно-інвестиційного процесу у співпраці із науково-дослідними установами;
- підвищення регіональної обізнаності щодо інновацій, інвестицій, програм і можливостей організаційно-адміністративної підтримки;
- підтримка, зокрема фінансова, основних інститутів та галузей господарського комплексу, орієнтація на регіональні “точки зростання”.

Окрім цього заслуговує уваги європейський досвід отримання аналітичної, статистичної інформації про інноваційно-інвестиційний розвиток, передусім на основі методології оглядів CIS, які у якості експеримента вже запроваджувались на загальноукраїнському рівні у 2008 – 2010 рр. Ці обстеження певною мірою дають можливість розставити акценти на своєрідних “больових точках” у сфері інновацій. Серед найголовніших: надто мала у порівнянні із країнами ЄС частка інноваційно активних підприємств та, відповідно, незначна частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі виробничої продукції в Україні; практична відсутність дієвих механізмів підтримки інноваційних проєктів; втрата мотиваційної складової інноваційної діяльності у зв'язку із звуженням ринків збуту продукції; низька економічна ефективність інноваційних витрат; фактична відсутність венчурного фінансування.

На регіональному рівні практична реалізація усього комплексу заходів щодо інноваційно-інвестиційного розвитку є достатньо ефективною у разі залучення до управління регіональними програмами науково-технічного та інноваційного розвитку відповідних координаційних рад (для прикладу – в Рівненській області результативно діють обласна координаційна рада з питань науково-технічного та інноваційного розвитку та обласна координаційна рада з питань наукової діяльності). Рішення та пропозиції, сформовані цими координаційними органами при облдержадміністрації, важливі не лише у сфері інновацій та інвестицій, але й при розробці стратегічних програмних документів, таких як Стратегія розвитку області до 2015 р. або щорічному затвердженні обласних Програм соціально-економічного розвитку.

Проте перелічені вище рішення є лише окремими сегментами управління інноваційною системою на регіональному рівні, а для різних регіонів України поєднання цих та інших елементів буде вдалим лише з врахуванням внутрішніх характеристик регіону, його можливостей та структури управління. Крім того, регіональні органи влади мають можливість автономно визначати ширше коло сфер, пов'язаних з інноваціями (зокрема, у сфері освіти), а з іншого боку, посилювати свій потенціал за рахунок успішної координації з іншими регіонами та зарубіжними партнерами. З метою створення конкурентних переваг необхідно знаходити моделі впровадження інновацій за рахунок вдалого комбінування існуючої бази знань та інвестування у нові наукові дослідження та розробки.

На прикладі Рівненської області подібний досвід було запроваджено у рамках Програми науково-технічного та інноваційного розвитку на 2008 – 2010 рр. через механізм конкурсного відбору наукових розробок, які фінансуються із обласного бюджету. Проєкт

носив пілотний характер і дав можливість фінансово підтримати 6 наукових розробок місцевих науковців на загальну суму майже 350 тис. грн, переважно з найбільшого вищого навчального закладу технічного профілю в області – Національного університету водного господарства та природокористування.

Висновки

Створення на регіональному рівні ефективних господарських об'єднань (кластерів, індустріальних парків тощо), орієнтованих на інтенсифікацію використання місцевого економічного потенціалу, є вкрай актуальним завданням органів місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування з погляду на практичну реалізацію інноваційних пріоритетів регіонального розвитку в рамках діючих стратегій, програм.

Відправною точкою є спільне відпрацювання органами місцевої виконавчої влади, об'єднаннями громадян та підприємцями питань щодо виявлення та стимулювання “точок зростання”, залучення до цього процесу наявних матеріальних, трудових ресурсів, створення ефективних господарських об'єднань, орієнтованих на інтенсифікацію використання регіонального економічного потенціалу. Механізмом практичної реалізації заходів інноваційного спрямування на регіональному рівні можуть бути обласні програми науково-технічного та інноваційного розвитку, у рамках яких можуть бути передбачені такі напрямки, як конкурсний відбір наукових розробок, підтримка інноваційних проектів через часткове відшкодування відсотків за користування банківськими позиками, окремі пілотні проекти.

Доцільним є більш широке впровадження європейського досвіду у процеси програмування, оцінки та адміністрування інноваційних процесів як на регіональному так і загальнодержавному рівнях.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление [Текст] / И. Ансофф. — М. : Экономика, 1989. — 519 с.
2. Санто Б. Инновация как средство экономического развития [Текст] / ред. Б. В. Сазонова ; пер. с венгр. — М. : Прогресс, 1990. — 296 с.
3. Берданова О. В. Основи стратегічного планування [Текст] / О. В. Берданова, В. В. Терличка, О. В. Берданова ; Нац. Акад. держ. Упр. при Президентові України. — К. : [б. в.], 2005. — С. 124.
4. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання [Текст] : монографія / О. Лапко. — К. : Інститут економічного прогнозування НАН України, 1999. — 253 с.
5. Програма науково-технічного та інноваційного розвитку Рівненської області на 2011 – 2013 роки : затверджена рішенням сесії Рівненської обласної ради № 63 від 30.12.2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.oblrada.rv.ua.
6. Програма інвестиційного розвитку Рівненської області на 2010 – 2012 роки : затверджена рішенням сесії Рівненської обласної ради № 1495 від 26.02.2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.oblrada.rv.ua.
7. Статистичний щорічник Рівненської області за 2010 рік [Текст] / за ред. Ю. В. Мороза. — Рівне : [б. в.], 2011. — 478 с.
8. Режим доступу : www.ec.europa.eu/eurostat (inn_cis5_prod).

9. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України [Текст] : в 3 т. Т. 3. — К. : Фенікс, 2011. — 70 с. — (Проект ЄС “Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні”).

10. Там само. Т. 2: Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства. — 350 с.

I. Tymoshenko

**INNOVATION AND INVESTMENT DEVELOPMENT AS A PRIORITY FOR
REGIONAL ECONOMIC POLICY ON THE EXAMPLE OF RIVNE REGION**

The practical aspects of implementation of measures for innovation and investment regional development through the mechanism of the existing local programs for scientific and technical, innovation and investment development and operation of the relative local coordinating boards of development are highlighted. The article aims to demonstrate in practice the efficiency of decision making models in innovative and investment area through the joint efforts of authority, scientists and businesses, focused on the intensification of the local economic potential use.

Key words: strategy, innovation and investment development, innovation project, cluster, coordinating board, program for the regional development.